

RESOLUCIÓ DEL SÍNDIC RELATIVA A L'EXPULSIÓ DE TRETZE MENORS NO ACOMPANYATS DEL CENTRE EL BOSC

I. Introducció

El dia 22 de desembre de 2008 el Síndic va tenir coneixement de l'expulsió de tretze menors d'origen subsaharià (Ghana i Gàmbia) del centre El Bosc que va tenir lloc el dia 18 de desembre. A partir d'informacions facilitades per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) el Síndic va saber que l'expulsió dels menors del centre i de la xarxa de protecció a la infància es va dur a terme com a conseqüència d'unes proves mèdiques de determinació d'edat que presumptament revelaven la majoria d'edat dels nois. A partir d'aquestes proves, la DGAIA va resoldre donar de baixa els tretze nois de la xarxa de protecció i derivar-los a la xarxa d'adults, concretament al Servei d'Acollida d'Immigrants, Estrangers i Refugiats (SAIER) de la Creu Roja de Barcelona.

En la mesura que la decisió de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència podria ser lesiva dels drets dels tretze menors, el Síndic va decidir obrir l'actuació d'ofici 5628/08 en data 24 de desembre de 2008. En el marc d'aquesta actuació, a fi de conèixer detalladament les raons de la decisió i el procediment emprat per la DGAIA, el Síndic es va adreçar al Departament d'Acció Social i Ciutadania per sol·licitar-li informació sobre les qüestions següents:

- Còpia de l'expedient individual dels menors esmentats: resolució d'acord d'inici, obertura de diligències prèvies i/o resolució de tutela dels menors, còpia dels passaports en què consta l'edat, i còpia de tota la documentació que faci referència a la situació actual de tots els menors.
- Llista i resultat de les proves mèdiques realitzades per comprovar l'edat, tot recordant que, en cas de dubte sobre l'edat d'un adolescent i jove en què hi hagi indicis que pot ser menor, les actuacions han de partir de la presumpció de minoria d'edat i de l'oferiment de l'atenció social equivalent.
- Motius pels quals es pren com a data probable la de la majoria d'edat, quan els resultats dels tests tenen un marge d'error considerable.
- Conèixer quines són les causes que justifiquen la pràctica de proves de determinació de l'edat en cas que als passaports consti la minoria d'edat.

- Les raons que van motivar l'expulsió d'aquests menors acollits al centre El Bosc i posteriorment derivats al SAIER de la Creu Roja.
- Si els menors havien estat assistits per un intèrpret que els hagués pogut informar amb claredat de la situació i del seu dret a presentar al·legacions i a ser assistits per un advocat del torn d'ofici d'estrangeria del Col·legi d'Advocats de Barcelona.
- Estat de la tramitació de la investigació policial instada per la DGAIA sobre l'autenticitat dels passaports dels nois i còpia de les actuacions que s'han dut a terme.

També en el marc d'aquesta actuació d'ofici, el dia 29 de desembre l'adjunt d'infants es va reunir amb els tretze menors afectats per la decisió de la DGAIA.

II. La resposta del Departament d'Acció Social i Ciutadania i la descripció del contingut dels tretze expedients

En data 15 de gener de 2009, el Síndic va rebre l'informe de resposta del Departament d'Acció Social i Ciutadania. A l'informe del Departament, s'hi van adjuntar també la còpia dels expedients relatius als tretze nois amb informacions diverses.

Pel que fa a les demandes concretes d'informació que el Síndic va adreçar al Departament d'Acció Social i Ciutadania, l'informe de resposta indica el següent:

- Respecte a les proves realitzades, l'informe rebut deixa constància que, tal com consta als expedients dels nois, en tots els casos s'ha dut a terme l'examen físic i maduratiu dels joves, la prova de Greulich i Pyle (radiografia del canell) de determinació de l'edat òssia i, complementàriament, l'exploració odontològica consistent en l'exploració de la cavitat bucal i de l'ortopantografia per a l'estudi de la maduració i la mineralització dental.

El Departament indica que en totes les proves ha resultat que els joves són majors d'edat, i que la utilització conjunta d'aquestes tres exploracions per a la determinació de l'edat dels subjectes és àmpliament reconeguda pel conjunt de metges forenses de diferents països i, fins i tot, en alguns casos, estan determinades en els protocols d'actuacions per a les determinacions d'edat.

- Sobre els motius pels quals es pren com a data probable la de la majoria d'edat, l'informe del Departament d'Acció Social i Ciutadania no en fa cap valoració i únicament respon que el grau d'aproximació de la prova odontològica a l'edat real dels subjectes queda acreditada pels diversos estudis internacionals.

- Respecte a quines són les causes que van justificar la pràctica de proves de determinació de l'edat, tot i que als passaports constava la minoria d'edat dels nois, el Departament d'Acció Social i Ciutadania especifica que si s'examinen els expedients adjunts es pot comprovar que, en alguns casos, les proves d'edat es van fer en el primer moment en què els joves van ser posats a disposició de la DGAIA. Segons el Departament, en aquell moment, els joves no estaven en possessió de passaport, i va ser posteriorment quan es va aportar. L'informe del Departament no especifica les raons per les quals les proves també es van fer a altres menors que ja tenien un passaport acreditatiu de la seva minoria d'edat.
- En tots els casos, el Departament indica que aquesta situació es va posar en coneixement de la Direcció General de Policia i de la Fiscalia de Menors, a l'efecte d'aclarir la possible falsedat del passaport o de les altres dades que hi contenia. Amb referència a la informació sobre l'estat de tramitació de la investigació policial, l'informe de resposta no en fa cap valoració específica, i només assenyala que tota la documentació relativa a les actuacions cursades per la Direcció General de Policia consten documentalment als expedients adjunts. Com s'observarà, només en dos dels expedients s'adjunten documents relatius a les investigacions policials.
- Quant a les raons que motiven l'expulsió d'aquests nois acollits al centre El Bosc, l'informe de resposta assenyala que les competències de la DGAIA es limiten als menors d'edat i que, per aquesta raó, quan es determina que no es tracta de menors, sinó d'adults, la DGAIA deixa d'estar legitimada per intervenir i ha de derivar els nois als organismes competents.
- No obstant això, el Departament d'Acció Social i Ciutadania indica que la DGAIA ha analitzat aquest tema amb l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats i assenyala que ha donat trasllat dels expedients perquè, de manera individualitzada i estudiant cas per cas, es pugui fer, si cal, un suport en la tramitació documental a aquests joves que han passat per la xarxa de protecció.
- Finalment, el Síndic li va demanar si els menors van ser assistits per un intèrpret que els pogués informar amb claredat de la situació i del dret de presentar al·legacions i de ser assistits per un advocat del torn d'ofici d'estrangeria del Col·legi d'Advocats de Barcelona. Sobre aquest aspecte, la resposta del Departament exposa que l'assistència d'intèrprets es fa de manera automàtica quan el jove és posat a disposició de la DGAIA i se l'informa de les proves que es duran a terme i de quina és la seva situació en les decisions administratives acordades. La resposta del Departament no diu res sobre si els menors han estat informats del dret a demanar l'assistència jurídica d'un advocat d'ofici.

La resposta del Departament d'Acció Social i Ciutadania duu adjunta una còpia dels documents que conformen els tretze expedients de protecció dels menors. La seqüència cronològica d'aquests fets demostra que les intervencions i els actes administratius dictats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència no són homogenis en tots els casos:

- a) En tots els casos s'adjunta l'acord d'obertura d'expedient de protecció dels menors. Aquests acords van ser emesos entre els mesos de març i novembre de 2008 segons els casos. La DGAIA va iniciar l'obertura dels expedients després de rebre una trucada telefònica dels Mossos d'Esquadra mitjançant la qual sol·licitava un centre per al menor. L'obertura de l'expedient implica la derivació dels casos a la Secció d'Atenció a Menors Estrangers Sense Referents Familiars (Equip Funcional d'Infància (EFI) 1) per a l'estudi i la valoració de la situació dels menors i la tramitació del seu expedient. L'obertura de l'acord d'inici indica que es comunica als pares del menor, si se'n coneixen les dades.
- b) En tots els casos, s'adjunta la resolució de protecció immediata dels menors, mitjançant la qual l'EFI 1 proposa l'ingrés del menors al centre Alcor per a la seva atenció nocturna, i al Centre El Bosc, per a la seva atenció diürna, mentre es duu a terme el corresponent estudi sobre la seva situació personal i familiar. Aquestes resolucions de protecció immediata es van comunicar a la Fiscalia de Menors, als directors dels centres Alcor i El Bosc, i als consolats de Ghana i Gàmbia. Als expedients, no hi consta cap document que acrediti la notificació de la resolució de protecció immediata als pares dels nois.
- c) Coetàniament al moment de dictar-se la resolució de protecció immediata, tant en el cas dels cinc nois que van presentar el passaport que indicava que eren menors d'edat, com en el cas dels vuit restants que en aquell moment no tenien el passaport, la DGAIA va decidir fer les proves radiològiques de determinació d'edat. Els resultats d'aquestes proves indiquen la presumpta majoria d'edat dels nois.
- d) Basant-se en el resultat de la majoria d'edat de la prova radiològica, als nois que no disposaven de passaport se'ls va donar de baixa de manera immediata dels recursos de protecció (en sis casos es va fer per resolució expressa de la DGAIA, per la qual s'acorda el tancament i arxivament de l'expedient de protecció, i en dos casos, es van donar de baixa dels recursos de protecció sense dictar una resolució de tancament i arxivament).
- e) En diferents moments posteriors a donar-los de baixa dels recursos de protecció, els Mossos d'Esquadra van posar aquests vuit menors novament a disposició de la DGAIA perquè ja tenien un passaport que indicava la seva minoria d'edat (sis d'aquests passaports havien estat expedits per l'Ambaixada de Ghana a Madrid i dos passaports van ser expedits a Gàmbia). La DGAIA va dictar resolucions d'obertura d'un nou expedient i de protecció immediata per als sis casos per als quals havia

dictat prèviament una resolució de tancament i arxivament de l'expedient.

- f) En el cas de sis dels vuit nois que van presentar el passaport després de donar-los de baixa dels recursos de protecció, la DGAIA va adreçar-se a la Direcció General de Policia dels Mossos d'Esquadra, a l'Oficina d'Atenció al Menor, perquè la policia científica verifiqués l'autenticitat dels passaports. D'aquests sis casos, només s'adjunta el resultat de la investigació policial d'un cas, el qual determina que el passaport és tècnicament autèntic.
- g) En un cas dels cinc nois que van presentar passaports que indicaven que eren menors d'edat en el moment inicial de dictar-se la resolució de protecció immediata, la DGAIA va adreçar-se a la Direcció General de Policia dels Mossos d'Esquadra, Oficina d'Atenció al Menor, i li va trametre una còpia del passaport perquè el fes arribar a la policia científica i se'n verifiqués l'autenticitat. El resultat de la investigació policial d'aquest cas va determinar que el passaport era tècnicament autèntic.
- h) Posteriorment, en tots els casos (fins i tot en els que es comptava amb la valoració d'autenticitat tècnica de dos passaports per part de la Policia Científica), la DGAIA va decidir sotmetre novament els nois a una prova mèdica complementària. Els informes mèdics corresponents als resultats de la prova odontològica estimen que els nois són majors d'edat.
- i) Tenint en compte l'aspecte físic dels nois i els resultats de les proves practicades, la DGAIA va valorar que es tractava de majors d'edat i dicta una resolució de tancament i arxivament dels expedients dels tretze nois en data 9 de desembre de 2008. La DGAIA va dictar aquesta resolució fins i tot en els dos casos en què es disposa d'una valoració d'autenticitat tècnica dels passaports per part de la Policia Científica.
- j) Als expedients s'adjunten les comunicacions de la resolució de tancament i arxivament adreçades al Ministeri Fiscal, a l'Ambaixada de Ghana a Madrid (onze casos) i a l'Ambaixada de Gàmbia (dos casos), als directors dels centres Alcor i El Bosc, i als Mossos d'Esquadra perquè, si escau, obrin les diligències corresponents a l'efecte d'aclarir la possible falsedat del passaport i les dades que hi conté.
- k) Respecte al tràmit de notificació als pares (en cas que se'n coneguin les dades) que indica la resolució de tancament i arxivament, a cap dels tretze expedients s'adjunta un comprovant que s'ha dut a terme, malgrat que en alguns expedients apareixen dades relatives a telèfons i adreces de contacte de la família.

III. Valoració del Síndic de la resposta del Departament d'Acció Social i Ciutadania i de l'anàlisi dels tretze expedients dels menors

Cal assenyalar que no és objecte d'aquesta resolució l'anàlisi o la valoració de les investigacions científiques respecte a les proves mèdiques que es poden emprar per a la determinació de l'edat. Aquest és un debat obert sobre el qual hi ha corrents d'opinions diverses respecte al grau d'aproximació dels resultats d'aquestes proves a l'edat real dels subjectes.

En tot cas, des de la perspectiva del Síndic, el que és rellevant en aquest cas quant a les proves d'edat fa exclusivament referència al que determinen les normes i les recomanacions d'abast internacional sobre el procediment emprat a l'hora de dur-les a terme, sobre la interpretació de la seva validesa i, especialment, sobre la possibilitat de constituir o no una prova a la qual es pugui donar prioritat per damunt de l'acreditació administrativa de l'edat.

El Síndic vol deixar constància, doncs, que la determinació de l'edat exacta dels nois no centra l'argumentació d'aquesta resolució. Aquesta resolució se centra en la valoració de les actuacions de l'Administració, tant pel que fa a la decisió relativa a l'expulsió dels menors com pel que fa als aspectes de procediment respecte a la tutela, la documentació, la protecció i la informació dels tretze menors. Aquesta valoració es fa des de la perspectiva de la garantia de l'interès superior del menor i la possible vulneració dels seus drets.

Sobre la decisió de l'expulsió

De l'anàlisi de les actuacions de la DGAIA que consten a l'informe lliurat pel Departament d'Acció Social i Ciutadania i de l'anàlisi dels tretze expedients, se'n desprenen diverses irregularitats.

1. En primer lloc, la DGAIA va prendre la decisió de derivar els tretze menors a la xarxa d'acollida d'adults a partir d'una presumpta majoritat d'edat d'uns nois que disposaven d'un passaport legal en regla que en certificava la minoria d'edat.

2. Tot i la comunicació i la denúncia a la Policia per part de DGAIA sobre la possible falsedat dels passaports, la DGAIA va prendre la decisió d'expulsar els menors sense disposar de cap informe policial que demostrés la falsedat documental. Als expedients només consten dues valoracions de la Unitat Central de Falsedat Documental de l'Àrea Central de Criminalística de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra. En ambdós informes s'acredita l'autenticitat dels documents. La DGAIA, per tant, desatendre les seves funcions respecte d'uns menors que disposaven d'una acreditació perfectament legal de la seva minoria d'edat.

3. La DGAIA es va declarar no competent per emparar els tretze nois a partir d'unes proves que revelaven un elevat grau d'aproximació a l'edat dels subjectes. D'acord amb l'Observació general núm. 6 (2005) del Comitè dels Drets dels Infants de Nacions Unides relativa al tractament dels menors no acompanyats i separats de la seva família fora del seu país d'origen, "les mesures per determinar l'edat no han de tenir en compte només l'aspecte físic de la persona, sinó també la seva maduresa psicològica. A més, l'avaluació s'ha de dur a terme amb criteris científics, de seguretat i d'imparcialitat, tenint en compte l'interès del menor i les consideracions de gènere, evitant tot risc de violació de la seva integritat física, respectant degudament la seva dignitat humana i, en cas d'incertesa, atorgant a l'individu el benefici del dubte, de manera que, en la hipòtesi que es tracti d'un menor, se'l tracti com a tal". Així mateix, s'assenyala que "tota anàlisi ha de considerar un marge d'error que beneficiï l'infant i ha de tenir en compte la possibilitat d'excedir-se en el càlcul de l'edat a causa de la falta de precisió inherent de molts instruments d'avaluació que pretenen mesurar l'edat cronològica".

Igualment, la Instrucció núm. 2/2001 del Ministeri Fiscal assenyala que: "dado que las pruebas médicas no suelen ofrecer nunca una edad exacta, sino que siempre fijan una horquilla más o menor amplia entre cuyos extremos se puede cifrar que se sitúa con un escasísimo margen de error la verdadera edad del sujeto, habrá que presumir, a falta de otros datos y a efectos de determinar si éste es mayor o menor, que su edad es la establecida como límite inferior de dicha horquilla".

En cap cas les diferents proves mèdiques practicades a aquests menors aporten la "forquilla" relativa al possible marge d'error en la determinació d'edat. El marge d'error de les proves és essencial per assegurar que les decisions que l'afecten es facin en benefici de l'interès superior del menor. En aquest cas, això es tradueix en la consideració de l'edat mínima que resulti de l'interval d'edat resultant de les proves.

Un "elevat grau d'aproximació" en cap cas pot constituir una prova suficient per prendre la decisió de no protegir. La DGAIA va fonamentar la decisió de no emparar els menors i derivar-los a la xarxa d'adults en un indici, i va atorgar a aquest indici un valor superior a un document legal que determina administrativament la minoria d'edat dels nois.

4. Com a conseqüència de la decisió de no emparar els tretze nois, la DGAIA va deixar els menors en llimbs legals. Els nois no són considerats menors perquè la DGAIA els empari, però estrictament no tenen l'acreditació legal perquè la xarxa d'adults els aculli. El SAIER no tenia l'obligació de donar acollida i suport a tretze persones que disposaven d'una documentació en què constava que eren menors d'edat. En la mesura que els tretze nois són legalment menors, només el seu tutor pot tramitar la sol·licitud del seu permís de residència.

5. De l'anàlisi de la resposta rebuda es valora que l'oferiment de la DGAIA de donar suport, si escau, i en funció dels casos, a la tramitació de la

documentació dels nois des de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats, cal valorar-lo positivament des del punt de vista dels tràmits necessaris per a la documentació dels menors, però no sembla lògic que, d'una banda, s'iniciïn els tràmits de documentació i, de l'altra, se'ls mantingui fora de la xarxa de protecció a la infància.

Irregularitats en el procediment

Més enllà de la valoració de la decisió relativa a l'expulsió dels nois, el Síndic ha detectat un conjunt d'irregularitats en els procediments emprats en l'atenció dels tretze menors des del moment en què van ser posats a disposició de la DGAIA.

1. Manca de tutela. Com es desprèn de diverses resolucions del Síndic i, especialment, de l'informe extraordinari sobre la situació dels menors immigrants no acompanyats de l'any 2006, la DGAIA hauria d'haver assumit la tutela dels nois de manera immediata, sens perjudici que després ho pogués modificar, i iniciar, des del primer dia, els tràmits per documentar els menors. D'acord amb la Llei 37/1991, la declaració de desemparament s'ha de basar en l'absència de persones responsables de la guarda i en la falta d'elements bàsics per al seu desenvolupament. Els tretze adolescents immigrants sols es trobaven en una situació de desprotecció *de facto* que calia corregir immediatament, amb independència de la recerca d'informació i de la decisió final que es pogués prendre depenent del resultat de la investigació policial respecte a la falsedat dels passaports. L'article 19 de la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i adolescents, disposa que els adolescents en situació de desemparament tenen dret a ser protegits. La DGAIA va obrir els expedients administratius dels menors mitjançant resolucions de protecció immediata i els va acollir en centres, però no complia amb l'obligació de tutelar els menors.

2. Manca de tramitació per part de la DGAIA de la documentació que els autoritzi a residir legalment a l'Estat espanyol. La protecció dels menors és una obligació legal que correspon als poders públics, que han de garantir l'exercici dels seus drets. Els menors estrangers que estan tutelats per l'Administració tenen dret a l'autorització de residència, d'acord amb l'article 35.4 de la Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i el Reial decret 2393/2004, de 30 de desembre, pel qual se n'aprova el Reglament. Malgrat que l'Administració disposa d'un termini de nou mesos per documentar el menor, com han indicat anteriors resolucions del Síndic i altres institucions de defensa de drets, aquest termini s'ha d'interpretar com un període de màxims, pensat com a garantia, no com a temps d'espera.

El retard en l'inici dels tràmits de documentació per part de l'Administració i l'arxivament i el tancament dels expedients de protecció dels tretze menors, deixa els nois en una situació irregular a la xarxa d'adults. Tenint

en compte que els passaports dels nois indiquen que són menors, els nois no poden iniciar els tràmits de documentació pel seu compte.

3. Manca d'informació i d'escolta als tretze menors sobre els seus drets i de les circumstàncies que els afectaven. Els joves tenien dret a rebre la informació relativa a les decisions que s'adoptaven i els afectaven, a conèixer-ne els motius i les vies per oposar-s'hi, a ser informats del procediment en un idioma que entenguessin i amb un llenguatge clar i senzill, adaptat al seu nivell i capacitat de comprensió, d'acord amb l'article 12 de la Convenció sobre els drets dels infants i l'article 11 de la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels menors, que afirma que "els infants i adolescents han de ser informats de llurs drets i han de tenir l'oportunitat de ser escoltats, d'acord amb l'edat i les condicions de maduresa, en tot procediment administratiu i judicial en què estiguin directament implicats i que condueixi a una decisió que els afecti en l'esfera personal, familiar o social".

Al Síndic no li consta que els joves disposessin de l'oportunitat de ser escoltats de manera activa, bé directament o bé mitjançant un representant, en el procediment administratiu que els afectava. L'article 5.1 de la Llei orgànica 1/1996, de protecció jurídica del menor, disposa el dret a la informació del menor i l'article 9 li atorga el dret a ser escoltat en qualsevol procediment administratiu o judicial i afirma que "s'ha de garantir que el menor pugui exercir aquest dret per si mateix o mitjançant la persona que designi perquè el representi quan tingui prou seny".

Qualsevol procediment administratiu exigeix complir l'article 84 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre. El tràmit d'audiència es converteix en el moment procedimental que permet a la persona interessada manifestar o al·legar tot allò que convé als seus interessos.

La Convenció dels drets de l'infant estableix que l'infant ha de ser escoltat en qualsevol procediment administratiu judicial que l'afecti, i aquest dret no es garanteix solament demanant formalment l'opinió de l'infant, encara que sigui per mitjà d'un representant, sinó que té com a requisit previ el reconeixement d'altres drets com ara tenir informació sobre les opcions possibles existents i les conseqüències que se'n derivin (Manual de preparació d'informes de drets humans de Nacions Unides de 1998).

4. Manca de notificació de la resolució administrativa d'expulsió. Les persones interessades no van rebre la notificació de la decisió presa per l'Administració, per la qual cosa no podien oposar-s'hi ni exercir el seu dret de defensa. Els nois no van ser notificats de la resolució de data 9 de desembre de 2008, per la qual s'acordava arxivar i tancar el seu expedient de protecció. L'actuació de l'Administració genera indefensió des del punt de vista dels drets, ja que si valorava que es tractava de majors d'edat hauria d'haver notificat per escrit la decisió als tretze nois. Paradoxalment, la resolució administrativa insta a notificar la decisió als pares dels menors – sempre que puguin ser identificats i localitzats– i no a les persones afectades, les quals, per a la DGAIA, passen a ser majors d'edat.

L'article 58 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, del règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, assenyala que qualsevol notificació ha de contenir el text íntegre de la resolució, amb la indicació de si l'acte administratiu és o no definitiu en la via administrativa, i l'expressió dels recursos que siguin procedents, l'òrgan davant el qual s'han de presentar i termini per a interposar-los, sens perjudici que les persones interessades puguin exercitar, si s'escau, qualsevol altre que estimin procedent.

5. Manca de criteris homogenis en els procediments

L'anàlisi dels tretze expedients no demostra que la DGAIA adopti un procediment homogeni a l'hora de tractar els diferents casos. Com es desprèn de la descripció del contingut dels expedients, en alguns casos, quan es dona de baixa els menors de la xarxa de protecció com a conseqüència de la prova radiològica, la DGAIA ho fa per resolució expressa de tancament i arxivament de l'expedient i en d'altres, no. Igualment, la DGAIA decideix la realització de les segones proves mèdiques de determinació d'edat en tots els casos, fins i tot en aquells en els quals l'informe policial determinava l'autenticitat dels passaports. Dels expedients tampoc es desprèn que, després de les proves radiològiques, la DGAIA hagués efectivament instat els Mossos d'Esquadra a investigar sobre l'autenticitat dels passaports. En set casos sí que consta la comunicació de la DGAIA a la Policia i, en els sis restants, no hi consta. La resolució de tancament dels expedients de 9 de desembre sí que es comunica a la Direcció General de Policia en data 18 de desembre per a tots els expedients.

6. Manca de coordinació i de treball en xarxa

Els òrgans administratius, en l'exercici de les competències pròpies, han d'ajustar la seva activitat, en les relacions amb altres òrgans de la mateixa administració o amb d'altres, als principis que estableix l'article 4.1 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú. D'altra banda, han de coordinar la seva activitat amb la que pugui correspondre legítimament a aquests altres òrgans i, per fer-ho, poden demanar la informació que necessitin.

Com s'ha assenyalat anteriorment, quant a les raons que motiven l'expulsió d'aquests nois acollits al centre El Bosc, l'informe de resposta del Departament d'Acció Social i Ciutadania afirma que la DGAIA va determinar que els joves van ser "derivats" a la xarxa d'acollida d'adults un cop comprovada la seva majoria d'edat.

Un cop estudiat el cas, el Síndic observa que el procediment emprat per la DGAIA no va ser una derivació. L'expulsió dels tretze nois del centre no va anar acompanyada d'actuacions de la DGAIA per verificar l'adequació de les mesures d'atenció als joves previstes al lloc de destinació, ni es van coordinar actuacions entre ambdós serveis, a fi de dissenyar un circuit de

transició progressiva, ni una col·laboració entre serveis que permetés una atenció coherent i organitzada entre recursos existents, tant socials com sanitaris i educatius. L'actuació de la DGAIA no va constituir una resposta integral adequada a la situació dels tretze nois que estaven sota la seva atenció.

IV. Suggestiments del Síndic

En els darrers anys el Síndic ha vetllat pels drets dels menors immigrants no acompanyats. Tant a través de la resolució de queixes i actuacions d'ofici, com especialment mitjançant l'informe extraordinari sobre menors immigrants no acompanyats presentat al Parlament de Catalunya l'any 2006, el Síndic ha formulat diverses recomanacions relatives al model d'atenció socioeducativa dels infants o als procediments de tutela i dret a l'escolta i a la defensa. Actualment, arran de la comunicació i el diàleg amb diverses organitzacions d'atenció als menors, el Síndic treballa també en una resolució sobre els processos de repatriació de menors immigrants. Aquesta resolució inclourà aspectes específics sobre aquestes qüestions, que no són l'objecte dels suggeriments que es plantegen en aquesta resolució. Els suggeriments que es presenten aquí fan exclusivament referència a l'àmbit d'actuació de la DGAIA respecte a la protecció immediata dels menors immigrants no acompanyats i als procediments que cal emprar en casos d'indeterminació de l'edat com els que han estat objecte d'anàlisi en aquesta resolució.

Pel que fa a l'atenció dels tretze menors afectats per la decisió de la DGAIA el Síndic suggereix que:

- es readmetin els tretze nois a la xarxa de protecció a la infància, se'n tramiti la tutela i s'iniciïn els tràmits per documentar-los;
- es busqui per a cada cas el recurs més adequat a les necessitats dels menors. Les opcions poden ser el reingrés al centre o les mesures d'acolliment en pisos assistits amb la participació de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats;
- els equips tècnics pertinents duguin a terme els plans individualitzats d'atenció a cadascun dels nois i es recullin mesures tant en l'àmbit de l'acolliment dels menors com en l'àmbit dels seus itineraris formatius.

Pel que fa a mesures de caràcter general en els casos d'indeterminació de l'edat dels menors:

1. La DGAIA ha d'assumir la tutela dels nois de manera immediata, sens perjudici que posteriorment pugui ser modificada i iniciar, des del primer dia, els tràmits per documentar els menors.

2. Els menors han de ser informats de totes les decisions que prengui l'Administració que els pugui afectar. Igualment, l'Administració ha de garantir que informa els menors sobre les vies possibles per exercir el seu dret de defensa i oposició a les mesures que s'adoptin.
3. Els menors no acompanyats han de ser considerats en tots els casos persones interessades i notificar-los les resolucions administratives que els afectin, ja que no tenen cap persona adulta que els pugui donar suport.
4. És necessària l'elaboració d'un protocol d'actuació que especifiqui el circuit d'intervencions i criteris d'actuació de la DGAIA en cas de dubte respecte a la minoria d'edat. El protocol hauria de definir aspectes relatius al valor atorgat a les proves mèdiques com a font informativa de l'edat dels nois, els informes policials necessaris per deixar una tutela inefectiva o la coordinació entre els diferents serveis.

Barcelona, 5 de febrer de 2009